

Zaharren egoitzak

Bizitzaren izenean, bizitzea debekatu diete

la bi urte dira COVID-19a zabaltea eragozteko neurriak bata bestearen atzetik hartzen hasi zirenetik. Honezkerok jakina da adinekoak kolpatu dituela gehien koronabirusak, eta heriotza-tasa altuenak adin tarte horrek izan dituela, baina ezin da ahaztu zaharrek heriotza baino hurbilago bizitza dutela, bizitza duina izateko eskubidea, babesaren izenean askotan ukatu zaiena. Bi urtez "heriotzak, bakardadea, larritasuna, ezintasuna, mina, min handia, enpatiarik eza, arreta txarra" jasan dutela gogorarazi dute Babestu Araba mendekotasuna duten adinekoen senideen elkartetik. "2020ko martxoaren 9a askori inoiz ahaztuko ez zaigun data da. Erabaki zuten egoitzak zigilatzea, inolako begirunerik gabe".

 LEIRE ARTOLA ARIN DANI BLANCO

Enara Villena Otaegi Hernaniko adinekoen egoitzako erizainak gertutik bizitu du zaharren egunerokoa bi urte latz hauetan, eta Eusko Jaurlaritzak jarritako protokolo "zentsugabeen" ondorioak kontatu dizkigu, hilabete luzez gainerrako egoitzak eta senideen elkarrekin salatzen ari direnak. Argi du: protokoloek ez dute ez egoiliarren ez langileen ongizatea bermatzen. "Egoiliarrek muturreko egoerak bizi dituzte. Askok esaten digute horretarako ez dutela bizi nahi". Isolamendu zorrotzekin eta bisita zein kontaktu mugatuekin, egoitza soziosanitarioak zaharren "kar-

tzela" bilakatu dituzte, eta nahiz eta omikronen aldaerarekin neurri batzuk lasaitu, egoiliarrek bakardade handia sentitzen segitzen dute. Villenak zehaztu duenez, batez beste beren geletan isolatuta ematen dituzten egun kopurua izugarria da.

Azken hilabeteen Jaurlaritzak hiru aldiz eguneratu du EAEko egoitzetako protokoloa -berriena 2022ko urtarrilaren 17koa da-, eta notizia izan da adinekoen isolamenduak hamar egunetik zazpita jaitsi dituztela, besteren artean. Babestu Araba elkarrekin, ordea, kritikatu du instituzioek erakutsi nahi dutela zaharren egoitzetan

normaltasuna itzultzen ari dela, baina "oso mingarria" dela egungo egoera, normaltasunetik urrun. Iritzi berekoa da Villena erizaina, eta eskatu du egoiliarrentzako neurriak gutxienez beste herritarrei ezarritako berberak izatea, sufrimendu hori saihesteko. "Protokoloak egiten dituztenak gonbidatzen ditut zaharren egoitzara etortzera egoiliarrek isolatuta daudenean; ez dute gertu aiton-amonarik, ala?". Kritikatu du protokoloak kanpotik jartzen direla, barruko egoera ezagutu gabe: "Ez dakite zer behar dauden zaharren egoitzetan; eta baldin badakite, ez dut ulertzen zertan ari diren".

ESKUAK GARBITZEKO PROTOKOLOAK

"Euren eskuak gabitzeko besterik ez dizkigute ezartzen protokoloak, egoiliarren eta langileen ongizatean pentsatu gabe", leporatu die Jaurlaritzari eta egoitzen ardura duten foru aldundiei erizainak. Egoitzetako langileek aukera gutxi dute COVIDaren kudeaketan erabakiak hartzeko, eta are gutxiago egoiliarren familiek; adinekoek, batere ez. Egoiliar asko autonomoak diren arren beren erabakiak hartzeko, Hernaniko erizainaren hitzetan "tuntun" gisa tratatzen dituzte. Bizitzako azken egun, aste, hilabete, urteetan daude, eta ezin dute erabaki

nola pasatuko dituzten. "Kontuan izan egoitzetara joaten direnak ez direla osasuntsuen daudenak, eta gehienak oso zaharrak direla. Bihar agian hilda daude, edo osasunez gaur baino okerrago, eta azken urte horiek kentzen ari zaizkie". Zaharrek bizitza duinerako duten esku-bidea aldarrikatu du.

Ikusitakoak ikusita, balantzan jarriz gero uste du ez duela merezi hain neurri zorrotzak hartzea: "Gogorra da esatea, baina hobe litzateke adinekoek bizitza normalagoa egingo balute, horrek dituen arriskuak beren gain hartuta". Momentu honetan bizitza normaletik oso urrun daude. Eusko Jaurlaritzaren

protokoloaren arabera, positibo susmo-pean dagoen egoiliar oro isolatu egin behar dute, probaren emaitza negatiboa izan arte. Jaurlaritzaren dokumentuak dio kasu positibo bat dagoen momentutik koronabirusaren agerraldi moduan erregistratu behar dela.

Beraz, kontaktu estua izan direnei proba egingo zaie, eta isolatu egingo dira, txertatuta egonda ere. Egoitzetatik kanpo, txertaketaren pautak osoa dutenak konfinamendutik salbuetsita daude, kontaktu estua izan arren; adinekoen egoitzetan, ez. Villenak ohartarazi du pandemiarekin jendarteak adinekoak zigortu eta zokoratu dituela: "Ez gara haien lekuan jarri, baina denok iritsiko gara zahartzarora eta orduan traturik eta zaintzarik onenak nahiko ditugu". Haien bakardadea bere begiekin ikusi du, eta buru osasunarentzat zein osasun emozionalarentzat bortitza egin zaio: "Askotan malkotan iristen gara etxera. Egoiliar batek negarrez esaten digunean horrela egon baino nahiago duela hil, bihotza erdibitzen zaigu. Kartzelan daudela sentitzen dute". Oso kezkatu-

Villenak ohartarazi du pandemiarekin jendarteak adinekoak zigortu eta zokoratu dituela:

"Ez gara haien lekuan jarri, baina denok iritsiko gara zahartzarora eta orduan traturik eta zaintzarik onenak nahiko ditugu"

ta pasatu dituzte pandemiaren unerik zailenak, eta muturreko egoerak bizitu dituzte adinekoek. "Une batean ikusi genuen arriskua zegoela aiton-amona bategen bano gehiagok beren buruaz beste egiteko". Zaharren bizitzak babestearen izenean, bizitzak kendu dizkiete. Osasunaren izenean, osasuna okertzeko baldintza guztiak jarri dizkiete.

Adinekoak jasaten ari diren sufrimendu psikologikoaren zama langileen gain erori da, ezinbestean. Esaterako, Herriko erizainak baieztatu du erruduntasun sentimendua oso orokorra izan dela; langile batek positibo emanez gero, harekin kontaktuan egon diren egoiliarrrak isolatu egiten dituzte, auxiliarrekin batik bat oso gertuko kontaktua izaten baitute eta egoiliar batzuek ezin baitute maskara egoki erabili. Langileengan kontraesanak piztu dituzte COVIDaren aurkako neurriek: "Zer pentsatuko zuten familiek, ezin zutenean bisitan joan egoitzara, baina ni lagunekin taberna batean egon nintekeanean?", bota du erizainak, frustrazioz.

SALBUESPENAK PROTOKOLOAN

Azken protokoloaren berritasuna da eguneko zentroetan dauden kontaktu estuek ez dutela isolatu beharko, eta egoitzara joaten jarraitu ahaliko dutela. Halaber, salbuespena da azken 180 egunetan positibo izan bada egoiliarra, eta proba bidez ziurtatuta badago; 90-180 egun artean izan bada positibo, proba

Egoiliarrei eguneroko poztasunak debekatu dizkiete: paseoak ematea, lagunekin eta familiarekin kafe bat hartzea, elkarren artean kontu kontari aritzea, kartetan jolastea

egingo zaio, baina ez du isolatu beharko. Langileen kasuan, gainerako herritarren antzeko protokoloa dute. kontaktu estua izan direnek ez dute isolatu behar, baldin eta txertaketako pauta osoa badute edota azken 180 egunetan positibo izan direla frogatu badezakete.

Bi ñabardura garrantzitsu: batetik, Jaurlaritzak egoitzen ardurapean utzi du erabakitzea zein langile diren kontaktu estu; bestetik, azken hilabeteetan aldatu egin dituzte txertatutako kontaktu estuentzako arauak. Abendu amaierara

arte, kontaktu estu ziren langileek ezin zuten lanera joan, eta baja ematen zieten; txertatutakoek bizitza soziala egin zezaketen, baina arrisku talde batekin lanean zeudenez, lanik ez. Bada, azken aldaketaren arabera, kontaktu estu diren txertatu gabeko langileei soilik emango diete baja, eta txertoa dutenek lanera joan behar dute, baldintza ho-

nekin: zazpi egunez norbera babesteko ekipamendua (NBE) jantzi behar dute, goitik behera. Villenak langileen haserrea helarazi du: "Tortura bat da zazpi orduz NBerekin lan egitea, bereziki lan fisikoagoa duten auxiliarentzat". Gainera, ez zaie bidezkoa iruditzen txertatutakoek bajarik ez izatea, kontuan izanda kutsatzeko arriskua badagoela. Kritika-

Otsailekoa, kalean!

EUSKARA IKASLEA ZARA? IRAKASLEA?

- EUSKARAZ IRAKURTZEKO OHITURARIK EZ DUTENENTZAT
- BALIAGARRIA EUSKARA IRAKASLEENTZAT
- 10 ZENBAKI URTEAN

Egin harpidetza aizu.eus atarian. Harpidetza digitala, paperezkoa edo digitala+paperezkoa.

tu duenez, erabaki hori hartu dute ordezkapenak betetzeko langile faltagatik, eta ez osasun arrazoiengatik.

Horixe da egoitza soziosanitarioetako langileak eta senideak behin eta berri eskatzen ari direna: langile gehiago kontratatzeko. Auxiliarrak, erizainak eta garbitzaileak heldu ezinik dabilta, lan karga izugarriarekin. Behin baino gehiagotan geratu dira erizainen bajak bete ezinik, "langilerik ez dagoelako", Jauralaritzak berak ohartarazi duenez. Ordea, Villenak kudeaketa txarrari egotzi dio erizain eskasia, berez, egon, egon behar-ko luketelako, baina unibertsitateko sarbide proban bertan ehunka kanporatu egiten dituzte. Pandemia aurretik errefortzuak behar zituzten; orain inoiz baino gehiago. Ez dagozkien lanak egin behar dituzte COVIDa dela-eta, hala nola familien bisitak antolatzea, ordezkapenak kudeatzea, eta egoiliarrei banan-banan jaten ematea.

Familiak maiz kezatu dira egoiliarrei ez dietela beharrezko arta ematen. Villenaren erantzuna: "Normala da, dirutza ordaintzen dute zaharrek zaintza jaso dezaten, eta exigentzia altua dute. Baina ulertu behar dute ezin diegula dena eman, ez gara iristen". Ratioak jaitea da grebalarrien eskakizun nagusietako bat. Hernaniko egoitzaren kasuan, 100 egoiliarren zaintzaz arduratzen dira hamabost auxiliar eta erizain bat, batez beste, eta egunean hiru orduz mediku bat egoten da. Gainerako zaintzak pixkanaka itzultzen ari dira: fisioterapeuta, aisialdiko langileak, podologoak, psikologoak... Gehien behar zutenean zerbitzu horiek kendu egin zizkieten, "eta egoiliarrei nabaritu zaie kognitiboki eta mugikortasunari dagokionez asko kaskartu direla", Villenaren esanetan. Era berean, neurriak lasaitzarekin hobekuntza ere sumatu die; "ateratzen hasi direnetik eta familien bisita gehiago dituztenetik aldartea hobetu zaie".

GERTUKO HARREMANEN FALTA

Erizainari batzuetan umeak etortzen zaizkio gogora zaharrek, eta haien behar afektibo berak dituztela azpimarratu du: familiarekin harremana, maitasuna eta gertuko kontaktua inoiz baino gehiago behar dituzte. Egoiliarrei eguneroko poztasunak debekatu dizkiete, hala nola paseoak ematea, lagunekin eta familiarekin kafe bat hartzea, elkarren artean kontu kontari aritzea, kartetan jolastea, eta beste. Gainera, Villenak oroitarazi du langileek zaintza afektiboa

ere eman behar-ko lieketela, eta pandemia aurretik kalitatezko denbora gehiago pasatzen zutela egoiliarrekin hizketan eta gertuko kontaktuan; orain, NBE jantziarekin gehienetan, egoiliar asko ez dituzte langileak ezagutu ere egiten. "Poztasun hori ere kendu diete".

“Txiste bat dirudi. Nola eskatzen digute egoitza lau eremutan banatzea, ez baldin badugu nahikoa baliabiderik egoiliarrek behar bezala isolatzeko?”

Enara Villena Otaegi, erizaina

Jauralaritzaren protokoloak nolabait biltzen du gabezia hori, eta aipatzen du zaharren isolamendua eta bakartze soziala depresioa eragiteko arrisku faktoreak direla, eta mugikortasun ezak ondorio atzeraziaz dituela zaharregan. Horren aurrean, "ahal den heinean mugikortasuna eta sozializazioa bultzatu behar dira", protokoloak jasotzen duenez, "betiere koronabirusaz

ez kutsatzeko neurriak betetzen direla ziurtatuta". Urtarrilaren 17tik aukera, berrikuntza izan da kontaktu estu izateagatik isolatuta dauden egoiliarrek aukera dutela senideekin "paseo terapeutikoak" emateko.

Bestalde, egoitza lau eremutan banatzea proposatzen du protokoloak: sintomarik ez dutenak eta kontaktu estua ez direnak, sintomarik gabe baina kontaktu zuzenagatik isolatuta daudenak, sintomak dituztelako positibo izan daitezkeenak, eta positibo direnak. Horrela, eremu horien barnean mugikortasuna ahalbidetzeko aukerak jarri dituzte. Egoitza askotan, baina, ezinezkoa da: "Txiste bat dirudi. Nola eskatzen dizkigute horrelako banaketak, ez baldin badugu nahikoa baliabiderik egoiliarrek behar bezala isolatzeko?"

Egia da azken protokoloarekin EAEko zaharren egoitzetako egoera lasaitzeko aurrerapauso txikiak eman direla, isolamenduak hamar egunetik zazpira jaitziz, eguneko egoitzetako kontaktu estuei sarbidea ahalbidetuz eta "paseo terapeutikoen" aukera emanez. Baina egoiliarrek orain arte jasandakoa bizkarrean daramate, eta ondorio askok ez dute atzera-bueltarik. Egoiliarrentzat jada ez da nahikoa aurrerapauso txikiak ematea. Familiek eta langileek eskatzen dutena zera besterik ez da: zaharrei duinki bizitzen uzteko, paternalismorik gabe, eta justifikatu ezinezko protokolorik gabe. ●